

FARAKLİT

Müslüman âlimler, bir taraftan "paraklêtos" şeklinde geçen kelimenin "Ahmed" anlamına gelen "perikleitos"un tahrif edilmiş biçimi olduğunu ileri sürerken diğer taraftan Yuhanna İncil'indeki paraklêtos kelimesinin gerek Hz. İsa için kullanılmış olması gerekse İncil'de zikredilen nitelikleri sebebiyle Kutsal Ruh olamayacağını, Hz. İsa gibi bir Allah elçisine delâlet ettiğini ve bu elçinin de Hz. Muhammed olduğunu ortaya koymuşlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

R. W. Moss, "Paraclete", *A Dictionary of Christ and the Gospels*, London 1908, s. 318; İbn Hişâm, *es-Sire*, I, 248; Ali b. Rabben et-Taberî, *ed-Dîn ve'd-devle*, Beyrut 1979, s. 184-185; İbn Teymiyye, *el-Cevâbü's-şahîh*, Riyad, ts., IV, 8-21; Şehâbeddin el-Karâfi, *el-Ecvibetü'l-fâhire*, Kahire 1407/1987, s. 423-429; Rahmetullah el-Hindî, *İzhârü'l-hak* (trc. Ömer Fehmi), İstanbul 1972, s. 676-682; Abdurrahman Bâceci-zâde, *el-Fârîk beyne'l-mahlûk ve'l-hâlik*, Kahire 1407/1987, s. 377-381; Nu'man b. Mahmûd el-Âlûsî, *el-Cevâbü'l-festîh*, Lahor 1306, s. 79-91; Nebhânî, *Hüccetullâh 'ale'l-'âlemîn*, Diyarbakır, ts., s. 99-100; M. Bucaille, *la Bible le Coran et la Science*, Paris 1976, s. 108-109; L. Cirillo, *Evangile de Barnabé*, Paris 1977, s. 143; İbrâhim Saîd, *Şerhu beşâretü Yuhannâ*, Kahire 1977, s. 614-616, 626, 653-654, 659-670; Abdülâhad Dâvûd, *Muhammad in the Bible*, Doha 1400/1980, s. 198-223, 287-288; M. H. Durrani, *Muhammad the Biblical Prophet*, New Delhi 1985, s. 35-49; A. Guthrie — E. F. F. Bishop, "The Paraclete, Almunhamanna and Ahmad", *MW*, XLI (1951), s. 251-256; Kaufmann Kohler, "Paraclete", *JE*, IX, 514-515; H. Lesêtre, "Paraclete", *DB*, IV/2, s. 2118; G. W. H. Lampe, "Paraclete", *IDB*, III, 654-655; J. G. Tasker, "Advocate", *ERE*, I, 139-141.

MEHMET AYDIN

FÂRÂN

(فاران)

İslâmî kaynaklara göre
Mekke bölgesinin
Ahd-i Atîk'teki adı.

İbrânice'si Paran olup Ahd-i Atîk'te bir çölün ve bir dağın adı olarak geçmektedir. Bu kelimenin Tevrat'ta yer alan (Tekvîn, 14/6) El-Paran şekli Paran çölüne yakın bir bölgeyi veya çöldeki bir mevki ifade etmektedir (A. Molini, V/1, s. 189). Kelime Grekçe'ye Faran olarak geçmiştir.

Fârân (Paran) isminin hangi coğrafi bölgeyi ifade ettiği konusunda Ahd-i Atîk ile İslâmî kaynaklardaki bilgiler arasında farklılık vardır. Ahd-i Atîk'e göre Hz. İsmâil annesi Hâcer ile birlikte Paran çölünde yaşamış (Tekvîn, 21/21); İsrâiloğul-

ları Mısır'dan çıkışlarının ikinci yılında ikinci ayın yirminci gününde Sinâ çölünden göç ederek Paran çölünde konaklamışlar (Sayılar, 10/11-12); Hz. Müsâ Ken'ân diyarında (Mısır) ne olup bittiğini öğrenmeleri için her kabileden seçtiği adamları Paran çölünde iken oraya göndermiş (Sayılar, 13/3, 26); Erden'in öte tarafındaki çölde Paran ile Tofel, Laban, Hatserot ve Di-zahab arasındaki Araba'da onlara hitap etmiş (Tesniye, 1/1); Samuel'in ölümü ve Rama'da defnedilmesinden sonra Hz. Dâvûd Paran çölüne inmiş (I. Samuel, 25/1); yine Hz. Dâvûd Edom'u aldığıında Edomliler'in kralı Hadad Mısır'a gitmek üzere kaçmış, Midyan'dan Paran'a, oradan da Mısır'a geçmiştir (I. Krallar, 11/16-18). İsrâiloğulları'nın kırk yıllık çöl hayatının otuz sekiz yılını geçirdikleri bu bölgenin (Tesniye, 2/14), yukarıdaki bilgiler ışığında Ölüdeniz ile Akabe körfezi arasında ve Sinâ yarımadasının doğusunda olduğu anlaşılmaktadır.

Ahd-i Atîk'te iki yerde ise Paran ulûhiyyetin tecelli ettiği bir dağ olarak zikredilmektedir (Tesniye, 33/2; Habakkuk, 3/3). Söz konusu bölümlerde rabbin Sinâ'dan geldiği, Seir'den doğduğu, Paran dağından parladığı (Tesniye, 33/2), Allah'ın Teman'dan, Kudûs'ün Paran dağından geldiği (Habakkuk, 3/3) belirtilmektedir.

Ahd-i Atîk'te Paran dağı ile ilgili bilgiler dağın coğrafi konumunu tesbite imkân vermemektedir. Bu sebeple bazıları bu dağın Aynikâdis'in 46 km. güneyinde, Edom'un 80 km. batısında, Sînâ'nın 200 km. kuzeyindeki Cebelimukrah olduğunu söylerken bazıları da Sinâ'dan kuzeydoğuya doğru Akabe körfezinin batı sahilini boyunca Edom'a kadar uzanan dağ silsilesi olduğunu ileri sürmektedirler (A. Molini, V/1, s. 190).

İslâmî kaynaklarda Fârân İbrânice kelimenin Arapçalaşmış şekli olarak belirtilir ve Mekke'nin veya Mekke dağlarının Tevrat'ta zikredilen ismi olarak gösterilir ki gerçek olan da budur (Yâkût, IV, 225). Zira Kur'an-ı Kerim'de, Hz. İbrâhim'in zürriyetinden bir kısmını Beytülharâm'ın yanında ekinsiz bir vadiye yerleştirdiği (İbrâhim 14/37), evin temellerinin ise İbrâhim ve İsmâil tarafından yükseltildiği (el-Bakara 2/127) belirtilmektedir. Bu vadi Mekke vadisi, ev de Kâbe olduğuna göre Hz. İsmâil ile annesinin yerleştiği ve yaşadığı yer o bölgedir. Nitekim Tevrat'ta İsmâil'in annesi Hâcer ile birlikte Paran çölünde ika-

met ettiğine dair bilgi de (Tekvîn, 21/21) Paran'ın Mekke olduğunu göstermektedir. Tevrat'taki, "Rab Sinâ'dan geldi, Seir'den (Filistin dağları) doğdu, Paran dağından parladı" (Tesniye, 33/2) ifadesi, İslâmî kaynaklarda Hz. Muhammed'in geleceğinin müjdelenmesi olarak yorumlanmakta ve şu şekilde açıklanmaktadır: Rabbin Sinâ'dan gelmesi Hz. Müsâ ile konuşması, Seir'den doğması Hz. İsa'ya İncil'i indirmesi, Paran dağından parlaması da Hz. Muhammed'e Kur'an-ı Kerim'i inzâl etmesidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ali b. Rabben et-Taberî, *ed-Dîn ve'd-devle*, Beyrut 1979, s. 138-139; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, IV, 245; Şehâbeddin el-Karâfi, *el-Ecvibetü'l-fâhire*, Kahire 1407/1987, s. 422-423; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Hidâyetü'l-hayârâ ft ecvibetü'l-yehûd ve'n-naşârâ*, Kahire 1407, s. 92-93; Rahmetullah el-Hindî, *İzhârü'l-hak*, Kahire 1407/1986, II, 252; Abdurrahman Bâceci-zâde, *el-Fârîk beyne'l-mahlûk ve'l-hâlik*, Kahire 1407/1987, s. 652-654; Nebhânî, *Hüccetullâh 'ale'l-'âlemîn*, Diyarbakır, ts., s. 90; A. Molini, "Pharan", *DB*, V/1, s. 187-190; M. A. Yonah, "Pharan", *EJd*, XIII, 88-89; J. L. Mihelic, "Pharan", *IDB*, III, 657.

ÖMER FARUK HARMAN

el-FÂRİK BEYNE'L-MAHLÛK
ve'l-HÂLİK

(الفارق بين المخلوق والخالق)

Abdurrahman Bâceci-zâde'nin
(ö. 1912)

Hıristiyanlığa reddiye olarak
kaleme aldığı eseri.

Abdurrahman b. Selîm b. Abdurrahman Bâceci-zâde 1248'de (1832) Bağdat'ta doğdu. Hayatı hakkında kaynaklarda yeterli bilgi yoktur. Bir süre Bağdat Ticaret Mahkemesi reisliği yaptıktan sonra Osmanlı Meclisi'ne nâib olarak seçildi. Bâceci-zâde 1330'da (1912) Bağdat'ta vefat etti (*İzâhu'l-meknûn*, II, 153; Ziriklî, III, 307). Gorgis Avvâd, herhalde eserinin basım tarihinden hareketle 1904 yılı dolaylarında öldüğünü kaydetmektedir.

Bâceci-zâde 1894'te Bağdat'tan İstanbul'a giderken hıristiyan din adamlarının İslâm'ı eleştiren, Hz. Muhammed'in peygamberliğini inkâr ederek Hz. İsa hakkında yanlış fikirler ileri süren eserlerinden bir kısmını inceleme imkânı bulmuştu. İstanbul'a varduktan sonra insanların zihnini karıştıran, yalan yanlış fikirlerle dolu bu tür eserlerin çokluğu karşısında önce hıristiyanların iddialarına temel olarak aldıkları İnciller'in gerçek